

Σωτήρης Δημητρίου
σαν το λίγο το νερό

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΣΑΝ ΤΟ ΛΙΓΟ ΤΟ ΝΕΡΟ

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

- ΨΗΛΑΦΗΣΕΙΣ, ποιήματα, Δωδώνη, 1985
- ΝΤΙΑΛΙΘ' ΙΜ, ΧΡΙΣΤΑΚΗ, διηγήματα, Ύψιλον, 1987, Κέδρος, 1990
- ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ ΑΠ' ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, διηγήματα, Κέδρος, 1989
- Ν' ΑΚΟΥΩ ΚΑΛΑ Τ' ΟΝΟΜΑ ΣΟΥ, μυθιστόρημα, Κέδρος, 1993, Πατάκης, 2015
- Η ΦΛΕΒΑ ΤΟΥ ΛΑΙΜΟΥ, διηγήματα, Πατάκης, 1998
- Η ΒΡΑΔΥΠΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ, διηγήματα, Πατάκης, 2001
- ΤΟΥΣ ΤΑ ΛΕΕΙ Ο ΘΕΟΣ, μυθιστόρημα, Μεταίχμιο, 2002, Πατάκης, 2016
- ΤΑ ΟΠΩΡΟΦΟΡΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ, αφήγημα, Πατάκης, 2005
- ΣΑΝ ΤΟ ΛΙΓΟ ΤΟ ΝΕΡΟ, μυθιστόρημα, Ελληνικά Γράμματα, 2008, Πατάκης, 2017
- ΤΑ ΖΥΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ, διηγήματα, Πατάκης, 2009
- Η ΣΙΩΠΗ ΤΟΥ ΞΕΡΟΧΟΡΤΟΥ, μυθιστόρημα, Πατάκης, 2011
- ΤΟ ΚΟΥΜΠΙ ΚΑΙ ΤΟ ΦΟΡΕΜΑ, διηγήματα, Πατάκης, 2012
- ΚΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΛΙΑ, μυθιστόρημα, Πατάκης, 2014
- ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΜΟΥ ΔΕΛΟΥΝ, διηγήματα, Πατάκης, 2015
- ΘΑΜΠΩΣΕ Ο ΝΟΥΣ, διηγήματα, Πατάκης, 2017

ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Σαν το λίγο το νερό

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία
Πεζογραφία – 425

Σωτήρης Δημητρίου, *Σαν το λίγο το νερό*
Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος
Επιμέλεια-Διόρθωση: Μάγδα Τικοπούλου
Σελιδοποίηση: ΦΑΣΜΑ ΑΦΟΙ Καπένη Ο.Ε.
Φιλμ-Μοντάζ: Γιώργος Κεραμάς

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη)
και Σωτήρης Δημητρίου, Αθήνα, 2017

Πρώτη έκδοση από τις εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2008

Νέα έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Νοέμβριος 2017

Κ.Ε.Τ. Β362 Κ.Ε.Π. 891/17

ISBN 978-960-16-7603-6

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213,
ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Στην μνήμη της
Μηλίας (Αμαλίας)*

Π ε ρ ι ε χ ό μ ε ν α

Η περιπλάνηση της πεταλούδας

11

Ό,τι έβρεξε το 'πια η γη

39

Η παρρησία της συμπόνιας

91

Σαν το λίγο το νερό

158

Η περιπλάνηση της πεταλούδας

Όταν πέθανα, είχα μια έντονη εξ ύψους αίσθηση του σώματός μου. Ένωσα την μικρή αποστροφή αυτών που με έπλυναν και με έντυσαν. Με κατέλαβε ο τρόμος της κάσας και του χώματος. Θα 'νιωθα τα σκουλήκια στα αυτιά και στα ρουθούνια μου. Θα μπαινόβγαιναν στην κάσα φίδια. Τον χειμώνα θα κουλουριάζονταν σφιχτά και παγωμένα στον σκελετό μου. «Τα τραβάνε τα λάδια» μου 'χε πει κάποτε ο νεκροθάφτης.

Όσο πλησίαζε η ώρα της ταφής τόσο με καταλάμβανε η φρίκη. Σαν να μην είχα πεθάνει. Απ' αυτήν την κατάσταση με απέσπασε βίαια μια τρομερή ροή πνοής.

Βρέθηκα σ' ένα γαλάζιο έμπεδο όπου ήταν χιλιάδες, άσπροι, αχνοφωτισμένοι σβώλοι. Ήτανε

ψυχές, ο νωπός θερισμός του θανάτου. Μια αλυπία με κυρίεψε, αλλά δεν έχασα την συνείδηση της εν ζώη ζωής μου. Κυρίως την μνήμη. Ζωντάνεψε διαολεμένα. Ό,τι είχα καταχωνιάσει τα 'λουσε όλα ένα λαμπρό φως σ' εκείνο το ουράνιο οροπέδιο.

Σιγά σιγά την αλυπία διαδέχθηκε μια πότε νοσταλγική και πότε ζοφερή πικρία. Έτρεμε η ψυχή μου κάθε φορά που η μνήμη ανάσερνε.

«Θα τα θυμηθείτε όλα» ήχησε στην λεπτότατη μεμβράνη της ψυχής μου κάτι σαν φωνή και όχι τόσο η φωνή όσο το νόημα αυτών που έλεγε.

«Πολλές ψυχές με δυσκολία τις απέσπασα απ' το σαρκίο τους. Δεν θέλανε ν' αποχωριστούν. Αυτές οι ψυχές έχουν δύο δυνατότητες. Ή να περάσουν στην ανυπαρξία ή να ξαναγυρίσουν στον πλανήτη απ' όπου ήρθαν, μήπως βρουν την λύτρωση. Οι άλλες ψυχές θα με ακολουθήσουν. Είμαι ένας απεσταλμένος».

Η μνήμη μου με μια φοβερή ενάργεια πρόβαλλε τα πάντα.

Ένα ένα ξαναείδα αυτά που έκανα στους άλλους, ενώ δεν ήθελα να μου κάνουν οι άλλοι. Επίγης βέβαια θυμόμουν μόνον αυτά που μου έκαναν οι άλλοι.

Την κατά κανόνα έλλειψη της συμπόνιας.

Την ανθρωπαρέσκειά μου που με έκανε να εξο-

μολογούμαι μύχια μυστικά μου προδίδοντας, σε δυσφορούντα αυτιά, αγαπημένα μου πρόσωπα. Μου εξομολογήθηκε μια φορά η μάνα μου κάτι που είχε κρύψει για μένα, για μετά τον θάνατό της, και όχι μόνο το είπα αλλά το έγραψα κιόλας. Έστω μετενδύοντάς το.

Που κολάκευα αχρείους ανθρώπους έστω μόλις διορατά ή που συμφωνούσα με μωρούς και φανατικούς –μάλιστα πολλές φορές υπερθεμάτιζα–, και δεν ήταν μόνον από βαρεμάρα. Σπάνια δε αντιπαρέβαλλα την γνώμη μου ή μάλλον την ψέλλιζα.

Που δεν έμενα ποτέ στην μονολεκτική άρνηση, αλλά –σχεδόν πάντα– απρόσκλητος αιτιολογούσα.

Που ήμουν σε μια διαρκή κατάσταση απολογίας καθησυχάζοντας τον άλλον για απρέπειες, σφάλματα και σκοτεινά σημεία του.

Την ευήθειά μου, που για πολλά χρόνια με εμπόδιζε να δω ότι οι μεταφέροντες ήταν χειρότεροι απ' τους κακολογούντες.

Το ψευτοενδιαφέρον μου για τους άλλους. Συνήθως εγώ ερωτούσα. Όταν η ψευτιά ήταν έκδηλη, σκεφτόμουν παρηγορητικά ότι αυτά τα προσχήματα είναι απαραίτητα στην ανθρώπινη επαφή. Πολλές φορές μάλιστα εξέφραζα ένα επιδει-

κτικό ενδιαφέρον για ανθρώπους που ευρίσκοντο κατά κάποιον τρόπο υπό έλεγχο, επισημαίνοντας τρωτά σημεία τους μπροστά στους οικείους τους. Ενώ θα έπρεπε να τους τα πω κατ' ιδίαν.

Την ψευδή, οφειλομένη κυρίως στην δειλία και στην ανθρωπαρέσκεια, γενναιοδωρία μου. Αλλά και την μισανθρωπία που σχεδόν πάντα ακολουθούσε και με οδηγούσε σε εσωτερικούς οδυρμούς και ευτελείς μετανοήσεις.

Την συμπεριφορά που ήταν για μένα λάστιχο κάπως μαλακό, ενώ για τους άλλους σκληρότατο. Όταν θεωρούσα ότι δεν μου είχαν φερθεί καλά, επιδιδόμεν σε φριχτές, φανταστικές εκδικήσεις και έστηνα ασίγαστα νοερά δικαστήρια. Αθώωνα βέβαια πανεύκολα, αλλά μόνον έξω απ' την αυλή μου. Ευτυχώς που η αδυναμία του χαρακτήρα μου έκανε βραχεία και την μνησικακία μου.

Την δόλια επιτακτικότητα μου όταν ήθελα να ξεφορτωθώ τον πόνο μου, στον πρώτο ακροατή που έβρισκα εύκαιρο.

Αλλά και τις ένοχες υποδοχές της ακοής μου στον ξένο πόνο. Το εγωιστικό αίμα πλημμύριζε τα τελευταία υπολείμματα της φιλαλληλίας απ' την χωριανική ζωή και ένιωθα δυσφορία ανακατεμένη με χαιρεκακία.

Τις μικρές ευτελείς σωματικές βρωμιές μου, όταν θεωρούσα πως δεν με βλέπει κανείς. Αλλά ας πούμε ότι αυτές εμπειρείχαν και κάποια αθωότητα έναντι της μυστήριας σωματικότητας. Πιο πολύ με ενοχλούσαν – τώρα που τις έβλεπα– οι στιγμές της νεότητας που λουσιμένος και στολισμένος, θεωρώντας άφθαρτο το εσωτερικό και την επιφάνεια του σώματος, κλωτσούσα στο ορμητικό διάβα μου πετραδάκια στον ήλιο. Βέβαια, στις μικρές σωματικές ασχημοσύνες των άλλων φανερά δυσφορούσα.

Τους εν τω άμα ενθουσιασμούς μου που δημιουργούσαν αμηχανία και έκαιγαν τα μερίδια της μελλοντικής θελήσεως.

Την ψευδοευφυΐα μου που κολλούσε κατά καιρούς σε εκφράσεις του τύπου «το μόνο βέβαιο είναι το αβέβαιο», «το λίγο είναι πολύ», «αν μ' αγαπάς, μη μ' αγαπάς», «τίποτα πιο ακριβό από το δωρεάν», «μην με ρωτάς για να μην σου πω ψέματα», «γρήγορη ζωή, γρήγορος θάνατος», «ο άνθρωπος πάσχει από μια αρρώστια που λέγεται ζωή», «η επιτυχία είναι υπόθεση προσθέσεως, η ευτυχία αφαιρέσεως», «αυτός που δεν έχει υπομονή δεν πρέπει να περιμένει τίποτα από την ζωή», «το υνί που είναι στο χωράφι λαμποκοπάει, αυτό που είναι στην αποθήκη είναι σκουριασμέ-

νο», «οι μεγάλες έγνοιες βουβαίνονται, οι μικρές πολυλογούν», «τι αξία θα είχε το θέρος χωρίς τον χειμώνα;» και άλλες τέτοιες σοφίες. Έβλεπα τώρα τον εαυτό μου να τις λέει στην μεταθανάτια προβολή και ντρεπόμουν. Κατά κάποιον τρόπο χωρίζεται η ενήλικη ζωή μου σε είκοσι, τριάντα περιόδους, όσες και οι σοφίες. Οδοδείκτες της ακινησίας μου. Βιαίως δε και αδημόνως οδηγούσα τον συνομιλητή μου για να τις εκστομίσω. Με κόπους και μόχθους κατάφερα ν' απαλλαγώ εν μέρει απ' αυτήν την επιδεικτικότητα, αλλά και πάλι με καθοδήγησε το συμφέρον μου· αλλά μήπως άραγε η παρούσα έκθεση είναι πιο επιδεικτική;

Το ουσιαστικό καθώς λέγεται, αλλά εν τούτοις συμφέρον, που με οδήγησε σε μιαν άλλη αφανέστερη και σιωπηρότερη στάση. Έτσι, κατάντησα σκυθρωπός. Από καιρό ανέτοιμος για τις γιορτές, τότε μου έγιναν βάρος και οι μεμονωμένες συναντήσεις· ίσως από ντροπή.

Μια μορφή πτωχαλαζονείας, δε, με συνόδευε μέχρι το τέλος. Άπλωνα τα ράκη της λογοτεχνικής μου ενασχολήσεως δημοσίως, στον κανθό του ματιού και στην λαθρακοή αγνώστων τρίτων. Όταν δε προστίθετο κανένας στην συντροφιά, επαναλάμβανα φορτικά καμμιά σοφία μου. Και

να φανταστείτε πως θεωρούσα ότι είχα ισχυρή αίσθηση της σχετικότητας και της ματαιότητας.

Την χαιρεκακία μου για τους εκτός οικογενείας ανθρώπους και την παθολογική συναισθηματική μου εξάρτηση απ' αυτήν. Δεν με παρηγορούσε πως πίσω κι απ' τα δύο κρυβόταν η μαθητεία στην ατομικότητα και το πολύχρονο δέσιμο εύπλαστων ηλικιών, υπό την κοινή στέγη. Μαθητεία και συνήθεια, που εντός της οικίας οδηγούσε σε ταυτίσεις, δίπλα σε χαιρεκακίες και παραδίπλα σε ξενότητες. Βέβαια σ' αυτές τις ταυτίσεις υπήρχαν διαβαθμίσεις. Εγώ ένιωθα πως βρισκόμουν στις κορυφές τους· έτρεμα το ξαφνικό ψυχικό κακό. Αυτό που θα μου προκαλούσαν ή αυτό που θα προκαλούσα. Ένιωθα την ψυχή μου σαθρή, εύκολο πέρασμα και αγωγό του κακού. Πάντα περίμενα με αυξομειώσεις την ξαφνική κακή είδηση.

Απομακρύνθηκα σωματικά απ' τους οικείους μου και προσπαθούσα να θυμάμαι απ' αυτούς τα κακά πράγματα – και τον παραμικρό κακό λόγο τον καταχώριζα ευγνώμων στα ερμάρια της μνήμης. Περίπου ασυνειδήτως τροφοδοτούσα κι εγώ την δική τους όποτε μπορούσα με τρόπο αρνητικό. Γιατί θεωρούσα ότι και οι οικείοι μου δεν είχαν αυτόνομη ψυχική ζωή. Θεωρούσα ότι ήταν

αδύνατον να είναι καλά, εν αρμονία, εφόσον έλειπα εγώ. Η εξάρτηση ήταν αμφίδρομη γιατί όσο μεγαλώνει ο κύκλος της ευτυχίας –κυρίως με τους ανθρώπους του πρώτου και του δεύτερου αίματος– τόσο αυξάνουν και τα δυνητικά σημεία της δυστυχίας. Και αν ακόμα δεν εκδηλωθεί ποτέ, την νιώθουμε πάντα να τροχίζει τα νύχια της. Νόμιζα ότι κόβοντας τις γέφυρες θα έκανα πιο εύκολη –μην πω και επιθυμητή– την έξοδο απ’ την ζωή.

Δυστυχώς όμως οι φαντασίες της καρδιάς θέριεψαν. Όταν ήμουν κοντά τους, η αθώα πλευρά τους μου προκαλούσε βαθύ ψυχικό άλγος. Πλευρά που στην απουσία τους κέρδιζε κατά κράτος και ορθωνόταν ολοφώτιστη. Ιδίως τα γεροντικά χέρια της μάνας μου, που το άγγιγμά τους, η αβρότητά τους, η ευγένεια και η αδυναμία τους μόνον με χέρια νηπίου μπορούσαν να παραβληθούν.

Την ατελέσφορη ολοζωής προσπάθεια να ξεφύγω απ’ την μητρική σκιά που με αιχμαλώτισε ερήμην της μητρός μου. Όποτε ευθυγραμμιζόμουν, ζούσα την ζωή ενός άλλου, και όποτε –σπανάως– ξέφευγα, με πλημμύριζαν οι ενοχές.

Αλλά είδα και την αδιαφορία μου –ασύνειδη και γι’ αυτό βαθύτερη– για τις επιπτώσεις των πράξεων ή των παραλείψεών μου σε άλλους ανθρώπους, ιδίως στους κοντινούς.

Επίσης δεν με παρηγορούσε που μετείχαν στα συναισθήματα της κακεντρέχειας όλοι οι άνθρωποι, ποιος λίγο, ποιος πολύ.

Ούτε με παρηγορούσε ότι δεν θα έκανα ποτέ κακό με πρόθεση, αν και η επιπολαιότητά μου ξεπερνούσε πολλές φορές σε αποτελεσματικότητα και την χειρότερη πρόθεση.

Επίσης λίγο με παρηγορούσε που μερικά πρόσωπα εκτός της πυρηνικής οικογένειας τα νοιαζόμουν –ασυνεχώς βέβαια– για μυστήριους, ελάχιστα κατανοητούς λόγους, που ίσως είχαν να κάνουν με το βλέμμα τους. Αλλά και πάλι μέχρι την συμβάθεια μεσολαβούσε μια μικρή, νοητική και βεβιασμένη, συναισθηματική διαδικασία. Ο αυθόρμητος τρόμος της καρδιάς ήταν για μένα σπανιότατος. Πιο σπάνια ήταν τα συμπάσχοντα δάκρυα.

Είδα τον φθόνο μου για τους ανθρώπους, τους ελάχιστους έστω, που η ψυχή τους εκινείτο αυθορμήτως προς την κατάσταση των συνανθρώπων τους. Κι αυτός ο φθόνος εμπεριείχε στενότατο σαρκικό συμφέρον γιατί θεωρούσα πως αυτοί οι άνθρωποι απολάμβαναν ως αντίδωρο μια ανυπέβλητη γλύκα ψυχικής τάξεως. Ή τουλάχιστον με τα συμπονετικά δάκρυα ξεθόλωναν τα ψυχικά νερά τους.

Την αυταρέσκειά μου που έφτανε στο σημείο

να με κάνει να φαντάζομαι πώς θα φαίνεται το πρόσωπό μου στην κηδεία της μάνας μου, τι συναισθήματα θα προκαλούσε η θλίψη μου· αυτό είναι το παιδί της. Καμιά φορά κιόλας φανταζόμουν να εκφωνώ και τον επικήδειο. Με τι εμπνευσμένα λόγια θα εξήρα τον αξεπέραστο γλωσσικό και ψυχικό της τρόπο που τόσο φθόνο –ας τον πούμε καλοήθη– μου είχαν προκαλέσει.

Με ανακούφιζε λίγο καθώς φανταζόμουν την, μόλις χαμογελαστή, συγκαταβατικότητα της, αν τυχόν μάθαινε αυτές τις σκέψεις μου. Βέβαια μάλλον έφταιγε κι αυτή για τον εγκλωβισμό στο πρόσωπό μου. Μερικές δε φορές αναλογιζόμουν πώς να μοιάζει η ζωή χωρίς αυτήν, με τις πάμπολλες επιλογές, την χνώδη ελευθερία, την αδιαφορία για την ύπαρξή μου.

Φανταζόμουν το πρώτο ελεύθερο τσιγάρο μετά τον θάνατό της και την απαλλαγή απ' την μαθητική καθήλωση στις διακρίσεις. Βέβαια συνυπολόγιζα και το δικό της καλό, ν' απαλλαγεί επιτέλους απ' την διαρκή μέριμνά της, απ' την διαρκή αγωνία της.

Εύκολα μου εδημιουργούντο ενοχές, εύκολα και τις απάλειφα, γιατί σκεφτόμουν ότι ο κακός τρόπος μου θα ήταν πιο χρήσιμος στον άλλον την κρίσιμη ώρα.

Ή ακόμα, στο κομματάκι της συλλογικής εθνικής αυταρέσκειας που μου αναλογούσε, φανταζόμενοι νοερούς συνθεατές μου τους βαλκάνιους όμορους λαούς –ιδίως τους Αλβανούς– εκπληκτους σε κάθε λογής γελοίες κατακτήσεις μας· απ' τον παλιό ελληνικό κινηματογράφο, μέχρι τις οδοσημάνσεις των νέων εθνικών οδών. Ή που ρωτούσα όλους τους βόρειους Ευρωπαίους –μέχρι και τα μικρά παιδιά– πώς τους φαίνεται η χώρα μου.

Τις φριχτές προδοσίες μου που ελαύνονταν απ' την λαγνεία μου, που την πυροδοτούσε η καταστρατήγηση των ηθικών αρχών και των απαγορεύσεων. Πόσες φιλίες, πόση ντροπή και ανησυχία μού στοίχισαν απ' τα εφηβικά μου ακόμα χρόνια. Θεωρούσα ευτύχημα που μετά την μεσηλικιότητα έπαψε η τυφλή ορμή γιατί ίσως μου έμενε καμιά ανθρώπινη σχέση απαλλαγμένη απ' τα ανείπωτα. Όμως λένε πως το χούι βγαίνει με την τελευταία πνοή. Για να δούμε.

Την λαγνεία μου που ήταν επινοητικότητα σε καιρούς δυστυχίας και αφηνιάζε προς κάθε κατεύθυνση σε καιρούς πένθους. Μερικές φορές την ύστατη ώρα με φύλαξε ο Θεός να μην αφεθώ σε φοβερά ολισθήματα της λαγνείας με πρόσωπα που καθόλου δεν άρμοζε· ευτυχώς που αντιδρού-

σαν αυτά στις βολιδοσκοπήσεις μου. Έτσι δεν είχα πια καθαρό μέτωπο, όπως λένε. Μου ήταν απαγορευμένοι τόποι και άνθρωποι.

Τις βιασύνες μου –έλεγα την τελευταία κουβέντα πρώτη– και τις μακροχρόνιες καθυστερήσεις μου που δημιουργούσαν καταγέλαστους αναχρονισμούς. Οι ηλικίες μου ήταν πάντα σε δυσαρμονία με αυτά που αναμένει η κοινωνία από τις διαδοχές της. Μάλιστα στην μεσηλικιότητα απέκτησα και κάποιον –ας τον πούμε χαριτωμένο– παλιμπαιδισμό.

Την έλξη –σαν την μύγα– που μου ασκούσαν τα λαμπιόνια. Όταν κάποιος άνθρωπος του περιβάλλοντός μου θάμπωνε, είχα τάση απομακρύνσεως.

Την αναβολή της πραγματοποιήσεως της ζωής σ' έναν μέλλοντα χρόνο, ούτε πολύ κοντινό, ούτε πολύ μακρινό, που δεν ερχόταν ποτέ. Ανελαστική προϋπόθεση η υπερπήδηση κοινωνικών, ετεροκαθορισμένων κατά κανόνα, αναχωμάτων-στόχων.

Τον εγκλωβισμό μου σε άκλειστους κύκλους του παρελθόντος. Ιδίως την διαρκή νυχτοήμερη αίσθηση της οφειλής μου για τα θεσμοθετημένα από το κράτος καθήκοντα, και κυρίως αυτά της τρομώδους εκπαιδεύσεως. Δεν έκλεισα τον κύκλο

της και όχι τόσο από ελεύθερη επιλογή –εκτός κι αν με καθοδηγούσε βαθιά κρυβόμενη– όσο από ραθυμία και μια μορφή επίκτητης ανικανότητας για να μην τρώω το δίκιο μου.

Οι επιπτώσεις απ' την ανυπακοή στην εθνική εκπαίδευση επέιχαν θέση φυσικής και, χειρότερα ακόμα, ψυχικής αναπηρίας. Βέβαια όταν η σύγκρουση με το καθήκον έφτασε σε οριακό σημείο, άρχισε να απαλύνεται –μάλιστα ανεπαίσθητα σχεδόν άρχισα να νιώθω και το καλό του κακού–, αλλά δυστυχώς είχαν διαβεί και τα άλκιμα χρόνια μου.

Και μπήκα στα χρόνια που πια δεν φανταζόμαστε με κείνο το χαρακτηριστικό ρίγος την ιδανική μέλλουσα ζωή. Σαν να λιγόστεψε το φως, η ευρυχωρία και ο απόηχος στις μισοονειρικές εικόνες μου. Σαν να αποχυμώθηκε σταδιακά η εσωτερική ζωή μου, οι χειμώνες μου δεν προετοίμαζαν πια τα καλοκαίρια.

Αλλά παρότι πλέον κυλούσα στην άλλη πλαγιά, και μάλιστα με κάποιο αίσθημα πικρής υπερηφάνειας για την ανυπακοή, έμενε ένα σταθερό μνημονικό υπόλειμμα σαν συνεχής ακουστικός βόμβος. Βόμβος που –ευτυχώς– όσο περνούσαν τα χρόνια γινόταν και πιο αμυδρός. Ένιωθα πως κάποτε θα 'μπαινα στην ζωή νικημένος, νικητής.

Μόνο στα όνειρά μου –που φαίνεται πως ήταν πιο αργόσυρτα απ’ την ζωή– ένιωθα τον τρόπο του καθήκοντος. Έτσι, σε μια ύστατη προσπάθεια να απαλλαγώ, έπεισα τον εαυτό μου πως αποποιούμενος τις θεσμικές ικανοποιήσεις αλλά και γενικότερα πλέον τις χαρές, παρηγορούσα εμμέσως και τους ανήμπορους να τις αποκτήσουν. Μετέτρεψα την ανημπόρια μου ή έστω την οκνηρία μου σε παραμυθητική ικανότητα.

Για τους δυστυχείς –ως συγγραφέας βέβαια– ήμουν θετικό συγκριτικό παράδειγμα. Για τους ευτυχείς, αρνητικό αλλά δυνάμει –σε τυχόν γύρισμα της τύχης– παρηγορητικό· είχα θέσει πολύ χαμηλά τον πήχη της ανεκτής ζωής ή στην καλύτερη περίπτωση είχα απεξαρτήσει την ζωή απ’ την πληθώρα των αγαθών.

Παραλλήλως θεωρούσα ότι ισχυροποίησα το οπλοστάσιό μου για την ώρα του θανάτου. Θα πέθαινα ανακουφισμένος. Κάνοντας ελάχιστο το καλό της ζωής ή εστιάζοντας στην κακή πλευρά του, νόμιζα ότι μηδένιζα και τον τρόπο της ύστατης ώρας.

Ξαναείδα τις ολιγωρίες μου, την αδράνειά μου. Την ανικανότητα της εντοπίσεως των σημαντικών στιγμών της ζωής, ιδίως των σπάνιων συναισθηματικών ευκαιριών της.

Είδα την ευτέλειά μου που την δημιουργούσαν οι κάθε είδους συναλλαγές είτε προς τα πάνω – πάντα με μεσολαβητές– είτε προς τα κάτω, και που τσαλαπατούσαν την απομένουσα υπερηφάνειά μου. Μάλιστα για το παράνομο συμφέρον μου ελίσσόμεουν σαν χέλι και φερόμουν ταπεινά, ή μάλλον ψευδοταπεινά.

Την έλλειψη συνέσεως που εμπόδιζε την απομάκρυνση. Αλλά πιθανώς να ήταν η ελπίδα της αναστροφής ή ίσως ήθελα να δω όλον τον κύκλο της απώλειας.

Την φιλοδοξία που με οδηγούσε προς το κέντρο. Προς τους κρότους, τον κουρνιαχτό και την αναξιοπρέπεια. Προς την απτή, βορβορώδη γλύκα του υπογαστρίου της πόλης που φαίνεται πως προτιμούσα. Μέσον προς αυτήν την γλύκα φαίνεται πως ήταν εν πολλοίς η λογοτεχνική ενασχόλησή μου και δυστυχώς κυρίως η εξωτερική εικόνα της.

Βέβαια ποθούσα τα κείμενά μου να έχουν την ομορφιά και την ταπεινότητα της θαμποπράσινης, στρεβλωμένης απ' τον ήλιο του Αυγούστου φλούδας του αμύγδαλου. Με τα χρόνια είδα ότι αυτή η φιλοδοξία ήταν η μέγιστη. Έστω όμως και μέγιστη ως μη θεσμική, εμπεριείχε την λαιδορία, την συγκαταβατικότητα, την ανεγκυρότητα.

